

Najważniejsze wydarzenia, sukcesy i niepowodzenia w ostatnim stuleciu historii Polski

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Najważniejsze wydarzenia, sukcesy i niepowodzenia w ostatnim stuleciu historii Polski

- » W opinii największej grupy (40%) dorosłych Polaków odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku było najważniejszym dla naszego kraju wydarzeniem ostatniego stulecia.
-

- » Odzyskanie niepodległości w 1918 roku badani najczęściej też zaliczali do sukcesów Polski w ostatnich stu latach (25%). Niewiele mniej osób (24%) mówiło w tym kontekście o przystąpieniu naszego kraju do Unii Europejskiej.
-

- » Wśród największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat najczęściej wymieniano II wojnę światową i okupację niemiecką (14%). Na drugim miejscu pod względem częstości wymieniania znalazły się lata 1945–1989 (określane też jako PRL, rządy PZPR, okres komunizmu), o których mówiło 9% badanych.

Z okazji przypadającej w tym roku 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości zapytaliśmy¹ Polaków o kluczowe momenty w historii ostatniego stulecia naszego kraju. Interesowało nas, które wydarzenia badani uważają za najważniejsze w historii Polski ostatnich stu lat oraz co zaliczają do największych sukcesów, a co do porażek.

NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA MINIONEGO STULECIA

Odpowiadając na pytanie o najważniejsze wydarzenia z ostatnich stu lat historii Polski badani mogli spontanicznie wymienić nie więcej niż trzy takie wydarzenia (było to pytanie otwarte, tzn. nie przedstawiliśmy respondentom żadnej wcześniej przygotowanej listy takich wydarzeń).

W opinii największej grupy dorosłych Polaków – tak jak dziesięć lat temu² – **najważniejszym momentem dla Polski w ciągu ostatnich stu lat było odzyskanie niepodległości w 1918 roku**. Należy jednak podkreślić, iż obecnie koniec okresu zaborów i odzyskanie przez nasz kraj niepodległości było wymieniane dwukrotnie częściej niż w 2008 roku (40% wobec 20%), co najprawdopodobniej wiąże się z obchodzoną w tym roku setną rocznicą tego wydarzenia i różnymi formami jego upamiętniania.

Na dwóch kolejnych miejscach pod względem częstości wymieniania znalazły się wydarzenia z najnowszej historii, które w dużej mierze zadecydowały o tym, jak nasz kraj prezentuje się obecnie, czyli obalenie komunizmu, o którym mówiła niemal jedna piąta badanych (19%) i – wymieniane przez nieznacznie mniej osób – wejście Polski do Unii Europejskiej (18%). Warto zauważyć, iż pierwsze z tych wydarzeń jest obecnie wymieniane znacznie rzadziej niż przed dziesięcioma laty (spadek o 5 punktów procentowych), a drugie nieco częściej (wzrost o 3 punkty).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (338) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 28 czerwca – 5 lipca 2018 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Spojrzenie na miniony wiek w historii Polski”, listopad 2008 (oprac. M. Strzeszewski).

Które wydarzenia z historii Polski ostatnich stu lat uważa Pan(i) za najważniejsze?
Proszę wymienić nie więcej niż trzy takie wydarzenia.

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku, koniec zaborów	40%
Upadek / obalenie komunizmu	19%
Wstąpienie do Unii Europejskiej	18%
Wybór Polaka na papieża	15%
II wojna światowa	14%
Rok 1945 – wyzwolenie spod okupacji hitlerowskiej, zakończenie wojny	11%
Powstanie „Solidarności”, Sierpień 1980	8%
Wstąpienie do NATO	5%
Bitwa warszawska, "Cud na Wiśle", wojna z 1920 roku	4%
Transformacja ustrojowa po 1989 roku	4%
Powstanie warszawskie	3%
Wybory 4 czerwca 1989 roku	3%
Okrągły Stół	3%
Rok 1989 – zwycięstwo „Solidarności”, odzyskanie wolności	3%
I wojna światowa	2%
Stan wojenny	2%
Katastrofa smoleńska, śmierć prezydenta Lecha Kaczyńskiego	2%
Wybory w 2015 roku – wygrana PiS i Andrzeja Dudy, przejęcie władzy w kraju przez Prawo i Sprawiedliwość	2%
Walka narodowowyzwoleńcza, powstania – ogólnie	1%
Odbudowa i rozwój kraju w 20-leciu międzywojennym (COP, budowa Gdyni)	1%
Wyprowadzenie wojsk radzieckich z Polski	1%
Udział polskich sportowców w międzynarodowych zawodach sportowych	1%
PRL, komunizm, epoka Gierka, lata 1956–1960, stalinizm	1%
Uniezależnienie się od Związku Radzieckiego / Rosji	0,5%
Pielgrzymki papieskie do Polski	0,5%
Poznański Czerwiec 1956	0,4%
Uchwalenie obecnej Konstytucji RP	0,3%
Ujawnienie prawdy historycznej o Katyniu i Wołyniu	0,3%
Konferencja Jałtańska	0,3%
Październik 1956	0,2%
Obchody 1000-letniej rocznicy Chrztu Polski	0,2%
UEFA Euro 2012 w Polsce	0,2%
Strajki w czerwcu 1976 roku	0,2%
Odbudowa kraju po II wojnie światowej, uprzemysłowienie, upowszechnienie oświaty i ochrony zdrowia	0,2%
Zniesienie stanu wojennego	0,2%
Powstanie wielkopolskie	0,2%
Oddanie hołdu „żołnierzom wyklętym”	0,2%
Polak został przewodniczącym Parlamentu Europejskiego	0,2%
Śmierć Jana Pawła II	0,2%
Zwiększenie praw kobiet i szacunku do nich	0,1%
Mord katyński	0,1%
Śmierć Stalina	0,1%
Powstania śląskie	0,1%
Zniesienie kary śmierci	0,1%
Udział w interwencji w Czechosłowacji w 1968 roku	0,1%
Pokój w kraju	0,1%
Wybór Lecha Wałęsy na Prezydenta RP	0,1%
Wejście do strefy Schengen	0,1%
Nagroda Nobla dla Lecha Wałęsy	0,1%
Grudzień 1970	0,1%
Wydarzenie wcześniejsze (w tym: Konstytucja 3 maja - 1%; Chrzt Polski – 0,4%, bitwa pod Grunwaldem – 0,2%, powstanie styczniowe – 0,1%, zwycięstwo Jana III Sobieskiego pod Wiedniem - 0,1%)	2%
Odpowiedzi lakoniczne, niejasne, np. „zmiana rządu”, „wolna Polska”, „konstytucja”	1%
Żadne	0,2%
Respondent nie potrafi wymienić	15%

Do wydarzeń wymienianych przez znaczącą grupę badanych należy też zaliczyć wybór Karola Wojtyły na papieża, choć w roku 2018 mówiło o tym znacznie mniej osób niż w 2008 (15% wobec 21%). Podwoił się natomiast odsetek respondentów wspominających w tym kontekście ogólnie II wojnę światową (wzrost z 7% do 14%). Nieco więcej osób niż poprzednio mówiło też o wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej, zakończeniu II wojny w 1945 roku (wzrost z 8% do 11%). Mniej osób niż przed dziesięcioma laty wśród trzech najważniejszych dla Polski wydarzeń minionego stulecia wymieniło natomiast powstanie „Solidarności”, Sierpień 1980 (spadek z 11% do 8%). Minimalnie zaś zwiększyła się grupa badanych wymieniających w tym kontekście przystąpienie Polski do NATO (wzrost z 4% do 5%).

Po 4% badanych wśród trzech najważniejszych dla Polski wydarzeń minionego stulecia wymieniało bitwę warszawską z 1920 roku ("Cud nad Wisłą") oraz ogólnie transformację ustrojową w Polsce po 1989 roku. Po 3% respondentów mówiło w tym kontekście o powstaniu warszawskim oraz o wydarzeniach z przełomowego roku 1989, czyli obradach Okrągłego Stołu, wyborach 4 czerwca i ogólnie o zwycięstwie „Solidarności” i odzyskaniu wolności. Po 2% ankietowanych wśród trzech najważniejszych wydarzeń dla Polski z ostatnich stu lat wymieniło I wojnę światową, stan wojenny, katastrofę smoleńską (w tym śmierć prezydenta Lecha Kaczyńskiego) oraz przejście władzy przez Prawo i Sprawiedliwość w wyniku wyborów w 2015 roku (wygranej PiS w wyborach parlamentarnych i Andrzeja Dudy w wyborach prezydenckich).

Pozostałe wydarzenia i procesy wymieniane były przez nie więcej niż 1% badanych, a pełną ich listę przedstawiono na poprzedniej stronie.

Znaczenie różnego rodzaju wydarzeń z historii Polski ostatnich stu lat jest postrzegane nieco odmiennie przez poszczególne grupy społeczne. Szczegółowej analizie poddano wydarzenia, o których mówiło ponad 10% ogółu badanych.

W przypadku odzyskania niepodległości w 1918 roku kluczową zmienną różnicującą jest wykształcenie, a częstość wymieniania tego wydarzenia jako jednego z trzech najważniejszych w historii Polski ostatniego stulecia rośnie wraz z poziomem wykształcenia badanych. O ile wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym mówiło o nim zaledwie 22%, o tyle wśród respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 56%, wśród mających wykształcenie średnie – 69%, a wśród legitymujących się wyższym wykształceniem aż 78%.

Wykształcenie różnicuje również częstość wymieniania w kontekście najważniejszych wydarzeń ostatniego stulecia dwóch następnych pozycji w tym rankingu. W przypadku obalenia komunizmu istotna statystycznie różnica występuje między badanymi z wykształceniem podstawowym – zaledwie 7% z nich wymieniło to wydarzenie – a pozostałymi, wśród których mówiło o nim 22%. Jeżeli zaś chodzi o wejście Polski do Unii Europejskiej, to wyodrębniają się trzy istotnie różniące się grupy. Do pierwszej zaliczają się osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym, spośród których zaledwie 8% wymieniło je jako ważne wydarzenie. Drugą istotnie wyróżniającą się grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim, wśród których 19% wymieniło wejście Polski do UE

jako jedno z trzech najważniejszych wydarzeń w ostatnim stuleciu. Jeszcze częściej mówili o nim w tym kontekście respondenci z wyższym wykształceniem (32%).

Postrzeganie wyboru Karola Wojtyły na papieża jako jednego z najważniejszych wydarzeń w historii Polski ostatnich stu lat wiąże się przede wszystkim z wiekiem, przy czym pod względem częstości wymieniania istotnie różnią się badani mający co najmniej 35 lat, wśród których mówiło o tym wydarzeniu 18%, i młodszy, z których wspominało o nim jedynie 8%.

Co ciekawe, zmienne społeczno-demograficzne nie różnicują istotnie częstości wymieniania II wojny światowej wśród najważniejszych wydarzeń ostatniego stulecia, natomiast o zakończeniu tej wojny i wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej znacznie częściej mówili mężczyźni (13%) niż kobiety (9%).

NAJWIĘKSZE SUKCESY POLSKI W OSTATNICH STU LATACH

Zadaliśmy też otwarte pytanie, umożliwiające swobodne wypowiedzi, o to, co respondenci zaliczyliby do największych sukcesów Polski w mijającym stuleciu. Najczęściej jako sukces naszego kraju w ostatnich stu latach badani wymieniali odzyskanie niepodległości w 1918 roku (25%). Niewiele mniej osób mówiło też w tym kontekście o wstąpieniu do Unii Europejskiej (24%). Na trzecim miejscu pod względem częstości wymieniania znalazło się obalenie komunizmu (15%), często z zaznaczeniem, iż był to proces bezkrwawy. Warto podkreślić, że mimo innego sposobu pytania (poprzednio było to pytanie zamknięte z listą wydarzeń do wyboru), trzy pierwsze miejsca w rankingu największych sukcesów Polski w ostatnich stu latach są takie same jak w 2008 roku³.

W pierwszej piątce pod względem częstości wymieniania wśród największych sukcesów Polski w ostatnim stuleciu znalazło się jeszcze wstąpienie do NATO i wybór Polaka na papieża (po 9%). Nieco mniej osób (7%) jako o największym sukcesie naszego kraju mówiło generalnie o transformacji ustrojowej po 1989 roku (wprowadzeniu demokracji, gospodarki rynkowej i samorządności). Dla co dwudziestego dorosłego Polaka (5%) jednym z największych sukcesów ostatnich stu lat jest rozwój gospodarczy Polski po roku 1989. Największe sukcesy naszego kraju w ostatnich stu latach to zatem – obok odzyskania niepodległości po 123 latach zaborów – wydarzenia i procesy, które symbolicznie i faktycznie zakotwiczyły Polskę w rodzinie demokratycznych państw szeroko rozumianego Zachodu.

³ Por. przypis 2.

Co zaliczył(a)by Pan(i) do największych sukcesów Polski w ostatnich stu latach?

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku, koniec zaborów	25%
Wstąpienie do Unii Europejskiej	24%
Obalenie / upadek komunizmu (bezkrwawe)	15%
Wstąpienie do NATO	9%
Wybór Karola Wojtyły na papieża Jana Pawła II	9%
Transformacja ustrojowa po 1989 roku, wprowadzenie / budowa demokracji, gospodarki rynkowej i samorządności	7%
Rozwój gospodarczy po 1989 roku, modernizacja, rozwój infrastruktury	5%
Wolność, niepodległość, suwerenność – ogólnie lub obecnie	4%
Rok 1945 – wyzwolenie spod okupacji hitlerowskiej, zakończenie wojny	4%
Sukcesy polskich sportowców	3%
Odbudowa kraju po II wojnie światowej	2%
Powstanie „Solidarności”, Sierpień 1980 (strajki)	2%
Odbudowa państwa polskiego po rozbiorach, scalenie, rozwój kraju w dwudziestoleciu międzywojennym	2%
Bitwa warszawska („Cud nad Wisłą”), wojna 1920 roku	2%
Odbudowa kraju, rozwój kraju – ogólnie	1%
Program „Rodzina 500+”, polityka prorodzinna	1%
Odzyskanie suwerenności (niepodległości) w 1989 roku	1%
Wyprowadzenie wojsk radzieckich z Polski	1%
Wybory 4 czerwca 1989 roku	1%
Wybory w 2015 roku – wygrana PiS i Andrzeja Dudy, przejęcie władzy w kraju przez Prawo i Sprawiedliwość	1%
Poprawa warunków życia, zamożności społeczeństwa	1%
Uniezależnienie się od Związku Radzieckiego / Rosji	1%
Okrągły Stół	1%
Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski, pontyfikat Jana Pawła II	1%
Rozwój edukacji, upowszechnienie oświaty	1%
Wzmocnienie pozycji państwa na arenie międzynarodowej, poprawa relacji	0,5%
Zachowanie tożsamości narodowej; utrzymanie wiary mimo należenia do bloku komunistycznego	0,4%
Wejście do strefy Schengen	0,4%
Walka narodowowyzwoleńcza, kilkukrotne odzyskiwanie niepodległości, powstania – ogólnie	0,4%
Kanonizacja Jana Pawła II	0,4%
Powstanie wielkopolskie	0,3%
Odkłamywanie historii, ujawnienie prawdy historycznej, oddanie hołdu „żołnierzom wyklętym”	0,2%
Zasiłki dla bezrobotnych	0,2%
Pokój, brak wojny	0,2%
Powrót do poprzednio obowiązującego wieku emerytalnego, obniżenie wieku emerytalnego	0,2%
Pozostawienie 6-latków w przedszkolach, powrót do rozpoczynania nauki szkolnej w wieku 7 lat	0,2%
Lech Wałęsa	0,2%
Poprawa ochrony zdrowia	0,2%
Uzyskanie praw wyborczych przez kobiety	0,1%
Lot Mirosława Hermaszewskiego w kosmos	0,1%
Organizacja UEFA Euro 2012	0,1%
Zniesienie stanu wojennego	0,1%
Nagrody Nobla dla Polaków	0,1%
Członkostwo w ONZ	0,1%
Wprowadzenie rent i emerytur dla rolników	0,1%
Walka władzy z aferami, nieuczciwymi podatnikami	0,1%
Donald Tusk	0,1%
Destalinizacja w 1956 roku	0,1%
Powstania śląskie	0,1%
Prezydentura Lecha Kaczyńskiego	0,1%
Wprowadzenie stanu wojennego	0,1%
Wprowadzenie wolnych sobót	0,1%
Odpowiedzi lakoniczne, np. „wiele takich wydarzeń”	0,5%
Wydarzenie wcześniejsze - Konstytucja 3 maja	0,1%
Odpowiedzi nie na temat, np. „moje urodziny”	0,1%
Nie było takich. Żadne, nic	2%
Odmowa odpowiedzi	0,2%
Respondent nie potrafi wymienić	17%

Czterech na stu badanych za sukces uważa wyzwolenie spod okupacji hitlerowskiej, zakończenie wojny w roku 1945 oraz po prostu wolność, niepodległość, suwerenność – ogólnie lub obecnie (po 4%). Nieco mniej osób (3%) mówiąc o sukcesie kraju miało na myśli sukcesy polskich sportowców. Po 2% respondentów do sukcesów ostatniego stulecia zaliczyło odbudowę Polski po II wojnie światowej, powstanie „Solidarności” i Sierpień 1980 (strajki), odbudowę państwa polskiego po rozbiorach (scalenie, rozwój kraju w dwudziestoleciu międzywojennym) oraz bitwę warszawską („Cud nad Wisłą”) i ogólnie wojnę 1920 roku.

Pozostałe kwestie w kontekście sukcesów kraju w ostatnim stuleciu wymieniał co najwyżej 1% badanych, a wszystkie pojawiające się wątki zostały przedstawione na poprzedniej stronie.

Postrzeganie największych sukcesów Polski w ostatnich stu latach kształtuje się nieco odmiennie w różnych grupach społecznych. Szczegółowej analizie poddano kwestie, o których mówiło ponad 5% ogółu badanych.

Częstość wymieniania wśród największych sukcesów odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku różnicuje przede wszystkim wykształcenie badanych, przy czym istotnie różnią się dwie grupy. Do pierwszej zaliczają się respondenci z wykształceniem wyższym bądź średnim, wśród których mówiło o tym 32%, a do drugiej – słabiej wykształceni, którzy wspominali o tym zdecydowanie rzadziej (16%).

Postrzeganie wejścia Polski do Unii Europejskiej jako jednego z największych sukcesów naszego kraju w ostatnich stu latach najbardziej wiąże się z afiliacjami partyjnymi badanych. Najczęściej mówili o nim w tym kontekście respondenci zamierzający w hipotetycznych wyborach do Sejmu głosować na Platformę Obywatelską (44%) lub Sojusz Lewicy Demokratycznej (43%).

Wymienianiu obalenia komunizmu, jako jednego z najważniejszych dla Polski wydarzeń ostatnich stu lat, sprzyjają jasno zdefiniowane poglądy polityczne – znacznie częściej mówili o tym badani, którzy potrafią umieścić swoje przekonania na osi lewica–centrum–prawica (18%) niż niepotrafiący tego zrobić (8%).

Postrzeganie znaczenia wstąpienia Polski do NATO wiąże się natomiast z poziomem wykształcenia. Najczęściej fakt przystąpienia do Sojuszu Północnoatlantyckiego zaliczali do największych sukcesów ostatnich stu lat badani z wyższym wykształceniem (15%), rzadziej respondenci z wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowych (8%), a najrzadziej – osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (4%).

Sklonność do wymieniania wyboru Karola Wojtyły na papieża wśród największych sukcesów Polski ostatniego stulecia istotnie różnicuje przede wszystkim wiek badanych – znacznie częściej mówili o tym wydarzeniu w tym kontekście badani mający co najmniej 45 lat (11%) niż młodsi (6%).

Postrzeganiu transformacji ustrojowej Polski po roku 1989 jako jednego z największych sukcesów w ostatnich stu latach sprzyja głównie wyższe wykształcenie – badani legitymujący się dyplomem wyższej uczelni mówili o tym trzy razy częściej niż pozostali (15% wobec 5%).

NAJWIĘKSZE NIEPOWODZENIA POLSKI W OSTATNICH STU LATACH

Naszych respondentów zapytaliśmy również o to, co zaliczyliby do największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat. Warto zauważyć, iż badanym znacznie trudniej było wymienić niepowodzenia naszego kraju niż jego sukcesy (o ile w przypadku niepowodzeń 34% respondentów przyznało, że nie potrafi ich wymienić, o tyle w odniesieniu do sukcesów odsetek ten był o połowę mniejszy – 17%). Częściej też mówili, że nie było w tym okresie żadnych niepowodzeń, niż że nie było sukcesów (5% wobec 2%).

W kontekście największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat najczęściej mówiono o II wojnie światowej i okupacji niemieckiej (14%). Na drugim miejscu pod względem częstości wymieniania znalazły się lata 1945–1989 (określane też jako PRL, rządy PZPR, okres komunizmu), o których mówiło 9% badanych. Po 6% respondentów wymieniało natomiast przejście władzy w kraju przez Prawo i Sprawiedliwość w wyniku wyborów w 2015 roku oraz podporządkowanie Polski i uzależnienie od ZSRR. Dla 4% badanych jednym z największych niepowodzeń w ciągu ostatnich stu lat był stan wojenny.

Po 2% respondentów w kontekście największych niepowodzeń naszego kraju wymieniało prywatyzację (wyprzedaż majątku narodowego); złe rządy i niską jakość klasy politycznej; konflikty polityczne, kłótnie między politykami; złą politykę zagraniczną obecnego rządu (obniżenie prestiżu Polski na arenie międzynarodowej, konflikt z UE); niepowodzenia sportowe; katastrofę smoleńską (śmierć prezydenta Lecha Kaczyńskiego) oraz rządy koalicji PO–PSL (w tym także wybór Bronisława Komorowskiego na prezydenta).

Pozostałe kwestie uznawane za niepowodzenia naszego kraju w ostatnim stuleciu wymieniał co najwyżej 1% badanych, a wszystkie pojawiające się wątki zostały przedstawione poniżej.

Co zaliczył(a)by Pan(i) do największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat?

II wojna światowa, okupacja niemiecka	14%
PRL, rządy PZPR, okres komunizmu. Lata 1945–1989	9%
Przejęcie władzy w kraju przez Prawo i Sprawiedliwość w 2015 roku, rządy PiS	6%
Podporządkowanie Polski, uzależnienie od ZSRR	6%
Stan wojenny	4%
Prywatyzacja (dzika), wyprzedaż majątku narodowego	2%
Złe rządy, niska jakość klasy politycznej	2%
Konflikty polityczne, kłótnie między politykami	2%
Zła polityka zagraniczna obecnego rządu. Obniżenie prestiżu Polski na arenie międzynarodowej. Konflikt z UE	2%
Niepowodzenia sportowe	2%
Katastrofa smoleńska, śmierć prezydenta Lecha Kaczyńskiego	2%
Rządy PO, koalicji PO-PSL. Wybór Bronisława Komorowskiego na prezydenta	2%
Kampania wrześniowa 1939 roku, klęska wrześniowa w trakcie II wojny światowej	1%
Powstanie warszawskie	1%
Okrągły Stół	1%
Likwidacja polskiego przemysłu	1%
Represje w czasach PRL	1%
Problemy gospodarcze – ogólnie	1%
Bezrobocie	1%
Plan Balcerowicza, reformy Leszka Balcerowicza	1%

Co zaliczył(a)by Pan(i) do największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat? (cd.)

Jałta	1%
I wojna światowa	1%
Nieprzestrzeganie Konstytucji RP, zmiany w ustawach dotyczących sądownictwa	1%
Brak ustalenia winnych katastrofy smoleńskiej, konflikt wokół jej wyjaśniania, nieodzyskanie wraku samolotu	1%
Wstąpienie do Unii Europejskiej	1%
Transformacja ustrojowa po 1989 roku	1%
Podziały w społeczeństwie	1%
Błędna polityka zagraniczna Drugiej Rzeczypospolitej	1%
Utrata ziem wschodnich po II wojnie światowej	1%
Niskie płace i emerytury w Polsce, niski poziom życia	1%
Skutki II wojny światowej, sytuacja po II wojnie światowej – ogólnie	1%
Brak dekomunizacji – „nierozliczenie członków PZPR ze zbrodni wyrządzonej zwykłym obywatelom”	0,5%
III RP, okres od 1989 roku do dziś	0,5%
Obecna sytuacja polityczna – ogólnie	0,5%
Świadczenie „Rodzina 500+”	0,4%
Złe funkcjonowanie opieki zdrowotnej	0,4%
Odrzucenie Planu Marshalla	0,4%
Grudzień 1970	0,4%
Rządy postkomunistów w latach 90.	0,3%
Afery gospodarcze, oszustwa podatkowe	0,3%
Funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości – niesprawiedliwe wyroki	0,3%
Za duże wpływy Kościoła rzymskokatolickiego	0,3%
Zły system edukacji	0,3%
Zanieczyszczenie środowiska, zaniedbanie gospodarki wodnej	0,3%
Emigracja młodych ludzi	0,3%
Oslabienie Wojska Polskiego	0,3%
Katyń	0,3%
Bieda po II wojnie światowej	0,2%
Imigranci w Polsce, za dużo Ukraińców	0,2%
Likwidacja PGR-ów	0,2%
Wprowadzenie obowiązku szkolnego dla 6-latków	0,2%
Dymisja rządu Jana Olszewskiego	0,2%
Zamach majowy 1926 roku, rządy sanacji	0,2%
Obalenie komunizmu, dekomunizacja	0,2%
Śmierć Jana Pawła II	0,2%
Manipulacje medialne	0,2%
Strajki - ogólnie	0,1%
Zbyt duża liczba pomników smoleńskich	0,1%
Zadłużenie kraju	0,1%
Lata 90. – ogólnie	0,1%
Śmierć Andrzeja Leppera	0,1%
Rozpad „Solidarności”	0,1%
Prezydentura Lecha Wałęsy	0,1%
Wstąpienie do NATO	0,1%
Okres stalinowski	0,1%
Wojciech Jaruzelski	0,1%
Czasy Władysława Gomułki	0,1%
Śmierć gen. Władysława Sikorskiego (zamach)	0,1%
Przejawy antysemityzmu – rok 1968, Jedwabne	0,1%
Odpowiedzi lakoniczne, np. „tragedia narodu polskiego”	0,4%
Wydarzenia wcześniejsze – rozbiory Polski, zabory	1%
Żadne	5%
Odmowa odpowiedzi	1%
Respondent nie potrafi wymienić	34%

Postrzeganie największych niepowodzeń Polski w ostatnich stu latach jest również nieco odmienne w poszczególnych grupach społecznych. Szczegółowej analizie poddano kwestie, o których mówiło ponad 5% ogółu badanych.

Wymienianiu II wojny światowej i okupacji niemieckiej jako jednego z największych niepowodzeń naszego kraju w ostatnich stu latach sprzyja przede wszystkim wyższe wykształcenie – badani mający dyplom wyższej uczelni mówili o tym niemal dwukrotnie częściej niż pozostali (20% wobec 11%).

Postrzeganie lat 1945–1989 (określanych również mianem okresu komunizmu, PRL, rządów PZPR) jako największego niepowodzenia Polski w ostatnim stuleciu ma związek głównie z poglądami politycznymi badanych. Osoby identyfikujące się z prawicą mówiły o tym okresie w kontekście niepowodzeń dwukrotnie częściej niż badani o poglądach centrowych bądź lewicowych (16% wobec 8%).

Mówienie o przejęciu władzy w kraju po wyborach w 2015 roku przez Prawo i Sprawiedliwość (wygranej tej partii w wyborach parlamentarnych oraz Andrzeja Dudy w wyborach prezydenckich i ich konsekwencjach) jako o jednym z największych niepowodzeń naszego kraju w ostatnim stuleciu związane jest przede wszystkim z deklaracjami głosowania w hipotetycznych wyborach do Sejmu. Przejęcie władzy przez PiS i rządy tej partii określają mianem jednego z największych niepowodzeń Polski w ostatnich stu latach najczęściej zwolennicy opozycji – Platformy Obywatelskiej (20%), Sojuszu Lewicy Demokratycznej (19%) i Nowoczesnej (18%).

Częstością zaliczania uzależnienia naszego kraju od ZSRR do największych niepowodzeń Polski w ostatnim stuleciu wyróżniają się respondenci o poglądach prawicowych, którzy mówili o tym prawie czterokrotnie częściej niż pozostali (11% wobec 3%).

Wydarzenia uważane za najważniejsze w historii Polski ostatniego stulecia to na ogół te, które można uznać za sukcesy. W tym kontekście na pierwsze miejsce wysuwa się odzyskanie niepodległości w 1918 roku po 123 latach niewoli. Ponadto do wydarzeń, które w ocenie Polaków były kluczowe dla naszego kraju w ostatnich stu latach, zaliczano upadek komunizmu oraz przystąpienie do Unii Europejskiej. Wśród niepowodzeń natomiast najczęściej wymieniano wydarzenia wiążące się z utratą niezależności, czyli przede wszystkim II wojnę światową i wiążącą się z nią okupację niemiecką oraz, rzadziej, lata 1945–1989.

Opracowała

Barbara Badora